

Rondetafelgesprek over Dreiging van Syriëgangers voor de nationale veiligheid

1. Inleiding

In deze gespreksnotitie zal ik ingaan op enkele veiligheidsaspecten inzake de (non-)repatriëring van Syriëgangers en hun families (paragraaf 2). Bovendien zal ik enkele internationaalrechtelijke en morele argumenten de revue laten passeren (paragraaf 3). Op basis van deze analyse concludeer ik dat repatriëring en berechting geboden is (paragraaf 4).¹

2. Veiligheidsaspecten

In de interne NCTV memo 'Reactie op standpunt Kinderombudsman' van 28 mei 2018 wordt de uitkomst geschetst van twee interdepartementale brainstormsessies met de AIVD, het Ministerie van Buitenlandse Zaken, het Openbaar Ministerie, de Raad voor de Kinderbescherming en de NCTV.² Aanleiding voor deze memo is de toezegging aan de Tweede Kamer van 19 mei 2018 om met een kabinetsreactie te komen op het standpunt van de Kinderombudsman over Nederlandse kinderen in Syrische kampen. In deze memo valt o.a. te lezen:

Het niet terughalen van deze kinderen brengt meer veiligheidsrisico's met zich mee voor de nationale veiligheid en de betrokkene. Deze peuters en jonge kinderen zijn van dermate jonge leeftijd dat indoctrinatie nog geen vat heeft kunnen krijgen. Als terugkeer niet plaatsvindt kunnen deze kinderen op latere leeftijd wel een risico vormen. Met het terughalen bestaat de kans dat ook de ouders mee terugkomen. Dit heeft vanuit veiligheidsperspectief zowel voor- als nadelen. Terugkeer van ouders

¹ Voor meer informatie, zie bv. ook T. Mehra en C. Paulussen, 'The Repatriation of Foreign Fighters and Their Families: Options, Obligations, Morality and Long-Term Thinking', *ICCT Perspective*, 6 maart 2019, beschikbaar via: <https://icct.nl/publication/the-repatriation-of-foreign-fighters-and-their-families-options-obligations-morality-and-long-term-thinking/> en C. Paulussen, 'Towards a Right to Sustainable Security of Person in Times of Terrorism? Assessing Possibilities and Limitations Through a Critical Evaluation of Citizenship Stripping and Non-Repatriation Policies', *Journal of Conflict and Security Law*, Volume 26, Issue 1, Spring 2021, pp. 219–249, beschikbaar via: <https://doi.org/10.1093/jcsl/kraa022>.

² De memo is te raadplegen via p. 393 e.v. van dit document: <https://archieff06.archiefweb.eu/archives/archiefweb/20210414195317/https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/wob-verzoeken/2019/03/11/tweede-en-laatste-deelbesluit-wob-verzoeken/Tweede+en+laatste+deelbesluit.pdf>.

brenkt risico's met zich mee maar maakt dit risico ook meer controleerbaar. De mogelijkheid om te handelen zal naar verwachting afnemen aangezien de gecontroleerde setting verdwijnt wanneer de Koerden stoppen met de opvang. Zij hebben reeds meerdere malen aangegeven dat aan de opvang in de kampen een einddatum zit. Op dit moment staat alles in Nederland klaar om te begeleiden.

Met deze memo wordt echter weinig gedaan. In hun artikel 'NCTV: Terugkeer van naar Syrië uitgereisde moeders en kinderen is beter voor nationale veiligheid' voor *de Volkskrant* schrijven Anneke Stoffelen en Hassan Bahara over deze kwestie:

Landsadvocaat Reimer Veldhuis betoogde vrijdag namens de staat dat het NCTV-standpunt uit een intern memo komt en dus niet kan worden gelezen als een officieel advies aan het kabinet. Uit interne onderlinge mails van NCTV-medewerkers die de Volkskrant eerder heeft ingezien, blijkt dat er bij de ambtenaren die zijn belast met terrorismebestrijding in 2018 al grote frustratie was over de politieke weigering om Nederlandse vrouwen en kinderen terug te halen. De NCTV-ambtenaren vonden dit van kortzichtigheid getuigen. 'Er komt een dag dat we wel wat moeten met deze mensen', zei een NCTV-bron begin dit jaar tegen de Volkskrant. 'Het is niet zo dat ze opeens in het niets verdwijnen. Die kinderen worden alleen maar ouder en ooit zullen ze hoe dan ook terugkeren naar Nederland. Nu ze nog jong zijn, kun je hun terugkeer tenminste in goede banen leiden en voorkomen dat ze wrokkig worden.' De frustraties over de politieke onwil tot repatriëring waren toen zo groot dat er binnen de NCTV 'morele sessies' hield waar ambtenaren hun hart konden luchten.³

Volgens het *NRC*, dat onderzoek deed naar de NCTV, heeft de interne memo de minister zelfs nooit bereikt:

Als de memo aan NCTV-baas Dick Schoof wordt gepresenteerd, wordt duidelijk dat het in een la zal belanden. „We hoorden: bedankt voor jullie inzet, maar dit gaan we niet naar de minister sturen”, zegt een ambtenaar. Het komt, zo wordt uitgelegd, politiek gezien niet uit. Premier Mark Rutte had drie jaar daarvoor al gezegd dat hij Syriëgangers liever ziet „sneuelen” dan dat „ze terugkomen naar Nederland”. De coördinator stuurt in plaats daarvan een ander stuk naar de minister: een neutrale opsomming van de voor- en nadelen van repatriëring. Grapperhaus baseert daarop zijn oordeel dat de kinderen in de kampen moeten blijven, schrijft hij later aan de Kamer. In een reactie zegt de NCTV dat de memo nooit voor de minister bedoeld was,

³ A. Stoffelen en H. Bahara, 'NCTV: Terugkeer van naar Syrië uitgereisde moeders en kinderen is beter voor nationale veiligheid', *de Volkskrant*, 1 november 2019, te raadplegen via: <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/nctv-terugkeer-van-naar-syrie-uitgereisde-moeders-en-kinderen-is-beter-voor-nationale-veiligheid~bcbc27b1/>.

dus niet is verstrekt. Wel zou informatie uit de memo „mondeling” aan Grapperhaus zijn overgedragen.⁴

De frustratie van de NCTV-medewerkers is begrijpelijk. Er wordt veel en vaak gesproken over het belang om ‘evidence-based’ beleid te ontwikkelen (de corona-crisis is daar een mooi voorbeeld van), maar in de contra-terrorisme context blijken feiten en analyses van deskundigen niet meer zo belangrijk te zijn als het politiek niet (meer) uitkomt: emotie, symboliek en spierballentaal winnen het dan van de ratio en van hetgeen veiligheidsexperts, die dagelijks met dit soort kwesties bezig zijn, concluderen wat beter is voor onze veiligheid. En hun analyse klopt natuurlijk. Het idee dat als we het potentiële risico tijdelijk buiten ons grondgebied houden dit onze nationale veiligheid ten goede komen klinkt logisch, maar het is uiteraard een heel beperkte visie op het begrip ‘nationale veiligheid’; een die niet meer strookt met de hyper-verbonden wereld waarin wij leven en waarin vermeende terroristen - die zich maar weinig aantrekken van grenzen - opereren.⁵ Het is gevaarlijk om te denken dat als het probleem tijdelijk buiten ons grondgebied wordt gehouden we veilig zijn. Dit wegkijken verhuult niet dat het probleem er nog steeds is en dat er geen enkele garantie is dat er iets aan gedaan wordt, met alle gevolgen van dien. Niet alleen voor de veiligheid van de inwoners van de landen in de regio waar wij de ‘producten’ van onze eigen samenleving (we moeten niet vergeten dat het hier vaak gaat om onze eigen landgenoten die hier, in Nederland, zijn geradicaliseerd)⁶ ‘dumpen’, maar ook voor de veiligheid van de inwoners van Nederland op de lange termijn. Op dit moment zijn vooral Westerse samenlevingen,⁷ door hun weigering verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen onderdanen, hard bezig om van de kampen in noord-Syrië een Camp Bucca 2.0 te maken, vernoemd naar het beruchte Amerikaanse kamp in Irak na de invasie in 2003 aldaar. In dat kamp werden alle gevangenen op een kluitje gezet en niet naar om gekeken, met als gevolg verdere radicalisering, de vorming van nieuwe terroristische netwerken en de geboorte van ISIS. We zien nu in Syrië dat mensen ontsnappen

⁴ A. Kouwenhoven, E. Rosenberg en R. van der Poel, ‘De NCTV: autonome terreurbestrijder of loopjongen van de minister?’, *NRC*, 28 april 2021, te raadplegen via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/04/28/de-nctv-autonome-terreurbestrijder-of-loopjongen-van-de-minister-a4041714>.

⁵ Dezelfde gedachtegang zien we helaas ook terug bij de (eveneens inefficiënte) contra-terrorisme maatregel nationaliteitsontneming, in welke context ik dit argument ook heb gemaakt, zie C. Paulussen, ‘Reactie op het wetsvoorstel permanentmaking bevoegdheid tot intrekking Nederlanderschap in het belang van de nationale veiligheid (Keten-ID: 10430)’, 25 januari 2021, beschikbaar via: <https://www.internetconsultatie.nl/intrekkingnederlanderschap/reactie/152199/bestand>. Zie ook ‘Dubbele nationaliteit: mensenrechten en veiligheid’ *de Balie*, 12 maart 2021, te raadplegen via: <https://debalie.nl/programma/dubbele-nationaliteit-mensenrechten-en-veiligheid-12-03-2021/>.

⁶ In de woorden van voormalig Minister van Buitenlandse Zaken Bert Koenders: “We keep referring to these people as foreign’ [sic] terrorist fighters. The uncomfortable truth is that they are not foreign at all. They may be foreigners in the countries where they are going to. But in reality they are our compatriots, our acquaintances, the classmates of our kids, the guys and girls we see in our supermarkets. They are part of our societies. Perhaps the only thing that’s foreign to us is their mentality.” (Toespraak van minister Koenders (BZ) op het ‘Global Counterterrorism Forum (GCTF) and Global Coalition against ISIL/Daesh on the matter of foreign terrorist fighters’, 11 januari 2016. De speech is beschikbaar via: <https://rijksoverheid.archiefweb.eu/>.)

⁷ Andere landen, zoals Kazachstan, Kirgizië, Tadzjikistan en Oezbekistan, hebben laten zien dat repatriëring niet zo problematisch is als Nederland wil doen voorkomen.

uit de kampen, uit de kampen worden gesmokkeld of simpelweg worden vrijgelaten⁸ omdat de Koerden wel wat anders aan hun hoofd hebben. En zo verdwijnen ze van de radar. Deze mensen, als ze echt een risico vormen, kunnen zich opnieuw aansluiten bij terroristische groeperingen en zo voor veel veiligheidsproblemen zorgen in de regio zelf, maar ze kunnen ook – geholpen door het feit dat ze niet meer traceerbaar zijn voor de veiligheidsdiensten – ongezien terugkomen en hier problemen veroorzaken.⁹ De aanslagen in Parijs in november 2015 zijn een goede illustratie van de ernst van het geen zicht en controle hebben op gevaarlijke individuen.

Deze laatste visie, waarin breder wordt gekeken naar het begrip veiligheid, zowel territoriaal als temporeel, wordt ook ondersteund door vele andere experts in het buitenland. En niet de minste: we hebben het dan bijvoorbeeld over doorgewinterde veiligheidsexperts als Richard Barrett, de voormalige ‘Director of Global Counter-terrorism’ bij het Britse MI6 en Brett McGurk, de voormalige ‘Special Presidential Envoy to the Global Coalition to Defeat ISIS’. Op 11 september 2019 waarschuwde een groep van 13 vooraanstaande voormalige nationale veiligheidsexperts, onder wie Barrett en McGurk, dat het wegsturen van Westerse landen, o.a. door te weigeren te repatriëren, zeer ernstige gevolgen met zich mee zal brengen:

ISIS may have been defeated on the battlefield; but thousands of Western fighters and their families remain in detention in Syria and Iraq. We do not expect terrorists to attract much sympathy. But the majority of detainees are not terrorists; they are children. At the largest detention camp, al-Hol in northeastern Syria, around two-thirds of the approximately 70,000 detainees are under the age of twelve. The Red Cross describes conditions there as “apocalyptic.” Children routinely die of malnutrition and hypothermia. Education, medical care, and trauma counseling are practically non-existent. Extremist indoctrination is rife. Most detainees at al-Hol are from Iraq and Syria, but some are from Western countries. Western governments, for the most part, have refused to take their nationals back. Some have revoked their citizenship. Others have called for an international tribunal based in Iraq, which amounts to another means of avoiding the tough, but necessary, responsibility of dealing with their own citizens. Their trepidation is understandable; by blocking the return of people they regard as dangerous, these states believe that they are protecting their citizens at home. In reality, however, this “hands off” stance will only create greater danger in the future. The squalor of the camps and the lack of just treatment there, especially for children, fuels the Salafi-jihadist narrative of grievance and revenge that has proven so potent in recruiting followers. Many of the women are victims of physical and emotional abuse, but some are also deeply radicalized, preaching toxic ISIS propaganda to the increasingly desperate detainees of al-Hol. Detained children, growing up in brutal conditions and subjected to persistent indoctrination, are at particular risk of becoming radicalized and pursuing the path of

⁸ Zie bv. M. Ingleby, ‘Nederland haalde zijn IS-vrouwen niet op. Nu ontsnappen ze’, *NRC*, 26 april 2021, beschikbaar via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/04/26/een-voor-een-glipten-de-nederlandse-is-vrouwen-uit-hun-kamp-a4041447>.

⁹ Zie ook R. van der Veer and E. Bakker, ‘Hou controle over jihadstrijders’, *NRC*, 22 februari 2019, beschikbaar via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/02/22/hou-controle-over-jihadstrijders-a3655100>.

terrorism. The denial of citizenship by their home nations will bolster their sense of being, in effect, citizens of the Islamic State, potentially preparing them to form the core of a future resurgence. Similar conditions brought the modern Salafi-jihadist movement into being in the first place. [...] With regard to their own nationals, Western countries should initiate investigations, enact any laws needed to deal with this issue in the future, and follow up by repatriating their nationals —men, women, and children— with a view to prosecution or rehabilitation as they deem appropriate and secure. By prosecuting militants and their enablers, the West will reveal these people for the violent criminals they are—not the martyrs they claim to be—while at the same time showing that democratic states are capable of delivering justice. By working to deradicalize former supporters, the West will create credible spokespeople, capable of warning would-be recruits about the violence and misery of life in the movement. By reintegrating innocent family members into society, the West will unmask the Salafi-jihadist lie that Western countries have no place for true Muslims. None of this will be easy. But our countries are more than capable of pursuing a limited number of admittedly difficult prosecutions while developing appropriately tailored rehabilitation and reintegration programs. The choice, then, is clear: pay a relatively small price now, or pay a huge price later. [...] Breaking the cycle of violence will not be easy, but it is better than sleepwalking back into the mistakes of the past. The West must act now.¹⁰

Een tweede voorbeeld komt van Dr. David Malet, een van dé experts op het gebied van zogenaamde ‘foreign fighters’. Hij geeft aan wat de veiligheidsrisico’s zijn van terugkeerders en toont aan dat we ons moeten baseren op een sobere kosten-baten analyse en niet op politieke berekeningen. Hij schrijft over de weigering van overheden om te repatriëren:

[G]overnments justify [this] on security grounds by citing research showing that an “average” of approximately ten percent of returnees will become domestic terrorists. This statistic was misinterpreted from a widely-cited 2013 study. Two years later the same researcher found the rate in the ISIS era to be just 0.002 percent, but this update has not had the same impact on policymakers. With estimates that one-third of Westerners have already returned – and some have been back for years – it is increasingly difficult to accept worst-case scenario projections. My own recent study of foreign fighter returnees shows that almost all attempted plots occur within a year of their return. In other words, identifying potential threats is not the open-ended drain on resources that proponents of stripping citizenship and barring return suggest, it is instead a manageable investment in law enforcement and homeland security. In-depth research on the history of the hundreds of thousands of individuals who have become foreign fighters shows that handfuls of individuals have become domestic militants after being repatriated. The greater threat appears to come from what happens to those who do not return home because they are prevented from doing so. Arab states preventing jihadis from returning from Afghanistan in the 1990s led to

¹⁰ ‘Open Letter from National Security Professionals to Western Governments: Unless We Act Now, the Islamic State Will Rise Again’, 11 september 2019, te raadplegen via: <https://thesoufancenter.org/wp-content/uploads/2019/09/FTF-Open-Letter.pdf>.

waves of foreign fighters spreading to war zones and failed states around the world. [...] Some countries argue that their foreign fighters do not “deserve” to go home. The desire to punish heinous terrorists is understandable. But, national security decisions should be made by cost-benefit assessments rather than public anger or the political calculations of elected officials. Having governments that use resources effectively and do not repeat old errors is what publics deserve; because it is the strategy that will ultimately make all of us most secure. To attain victory over ISIS and the jihadi terror movement, it is the ideology of the enemy that must be discredited and destroyed, and disillusioned defectors are the most potent weapon and worth the challenges of repatriation. The old adage “keep your friends close and your enemies closer,” has never been truer.¹¹

Kortom: contra-terrorisme experts in binnen- en buitenland geven al jaren aan dat repatriëring vanuit een (lange-termijn)veiligheidsperspectief beter is – en niet alleen ten aanzien van de kinderen. Als de politiek ècht veiligheid wil nastreven – en ik kan me niet voorstellen dat dat niet het geval is – dan moet zij ophouden weg te kijken van het probleem in de hoop dat andere actoren het oppakken en eindelijk het initiatief nemen voordat er nóg meer mensen onder de radar verdwijnen en voordat we een nieuwe generatie terroristen creëren door ons *laissez-faire* gedrag.¹²

3. Internationaalrechtelijke en morele aspecten

Vanwege de titel van het rondetafelgesprek (‘Dreiging van Syriëgangers voor de nationale veiligheid’) en ook omdat ik vermoed dat politici vooral geïnteresseerd zijn in de veiligheidsaspecten richt deze notitie zich vooral op die laatste dimensie. Maar in deze paragraaf wil ik ook kort stilstaan bij enkele internationaalrechtelijke en morele aspecten inzake (non-)repatriëring van Syriëgangers en hun families.¹³

Allereerst het internationale recht. Kort na de aanslagen van 9/11 nam de VN Veiligheidsraad resolutie 1373 aan. Hierin is besloten, op basis van Hoofdstuk VII van het VN Handvest, dat alle staten “shall [...] [e]nsure that any person who participates in the financing, planning, preparation or perpetration of terrorist acts or in supporting terrorist acts is brought

¹¹ D. Malet, ‘ISIS Foreign Fighters: Keep Your Enemies Closer’, *Australian Outlook*, 28 februari 2019, te raadplegen via: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/isis-foreign-fighters-keep-enemies-closer/>.

¹² Zie ook P. de Koning, ‘Interview [met oud-minister Jeanine Hennis]. ‘Dan hoor je huilen en schreeuwen op straat: hij is dood’, *NRC*, 26 oktober 2019, te raadplegen via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/10/26/dan-hoor-je-huilen-en-schreeuwen-op-straat-hij-is-dood-a3978117>: “Deze kinderen hebben niks gedaan, ze hebben er ook niet voor gekozen om in zo’n hel te worden geboren. En ik weet zeker: als we niks doen stappen ze vroeg of laat in de voetsporen van hun ouders. Wij creëren perfecte omstandigheden voor een nieuwe generatie terroristen.”

¹³ Voor meer informatie verwijst ik wederom naar de bronnen in voetnoot 1.

to justice.”¹⁴ Oftewel: terroristen moeten voor het gerecht worden gebracht. Deze boodschap is later nog eens herhaald in de meer specifieke context van foreign terrorist fighters.¹⁵ Hoewel dat niet noodzakelijkerwijs betekent dat landen moeten repatriëren om verdachten voor het gerecht *in hun eigen land* te brengen, lijkt er van berechting in de regio geen sprake te (kunnen) zijn.¹⁶ Sterker nog: de Koerden hebben Westerse overheden gesmeekt hun verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen burgers. Als degenen die controle hebben over vermeende terroristen aangeven niet te kunnen berechten hebben staten een verplichting om in te grijpen en een andere manier van berechting te organiseren. Nu kunnen er langdurende onderhandelingen gaan plaatsvinden om een tribunaal op te richten waarvan de uitkomst onzeker is (met als gevolg dat er nog meer mensen uit de kampen kunnen verdwijnen en nog meer mensen kunnen radicaliseren), maar we kunnen ook nu gebruik maken van hetgeen reeds voorhanden is, en dat zijn onze eigen rechtbanken. Ook het OM heeft altijd aangegeven voorstander te zijn van repatriëring en berechting.

In het debat over deze kwestie is wel eens aangegeven dat de straf in Nederland laag zal zijn en dus dat deze Syriëgangers en hun families beter in de kampen kunnen blijven, ook als dat niet tot berechting leidt. De vraag is echter hoe lang de Koerden onze passiviteit nog zullen dulden, hoeveel mensen nog zullen ontsnappen in de tussentijd, in hoeverre we verantwoordelijk willen zijn voor een soort Guantánamo Bay waar mensen wel vastzitten maar niet voor het gerecht worden gebracht en hoe we dit willen uitleggen aan zowel de VN Veiligheidsraad als de slachtoffer van IS. Toen zij de Nobelprijs voor de Vrede ontving in 2018 zei Nadia Murad, een Yezidi die ook slachtoffer is geworden van de terreur van IS: “Thank you very much for this honour, but the fact remains that the only prize in the world that can restore our dignity is justice and the prosecution of criminals.”¹⁷ Kortom: het is een schending van het internationale recht en een klap in het gezicht van de slachtoffers als vermeende terroristen ontsnappen en er geen berechting plaatsvindt. Er kan dus niet meer gewacht worden op andere opties: er moet nu gehandeld worden.

De positie van kinderen, die niet gezien moeten worden als daders, maar als slachtoffers,¹⁸ moet ook zeker niet vergeten worden in dezen. Onze Kinderombudsman

¹⁴ VN Veiligheidsraadresolutie 1373 van 28 september 2001, beschikbaar via: https://www.unodc.org/pdf/crime/terrorism/res_1373_english.pdf.

¹⁵ VN Veiligheidsraadresolutie 2178 van 24 september 2014, beschikbaar via: <https://www.un.org/securitycouncil/s/res/2178-%282014%29>.

¹⁶ Minister Grapperhaus zei daarover in de Tweede Kamer op 8 juni 2021: “Berechting door landen in de regio die de berechting naar zich toe zouden kunnen trekken, wordt belemmerd wanneer die landen de doodstraf hebben. Als Nederland hebben we nu namelijk juist het principe dat we daar niet aan meewerken. [...] Voor het overige is het buitengewoon weerbarstige materie gebleken om een soort internationale berechting ter plaatse te doen.” Plenaire verslag, Tweede Kamer, 85e vergadering, dinsdag 8 juni 2021, beschikbaar via: https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/detail/c6a28092-d26b-48ea-8ec3-1f2c9b09db61.

¹⁷ Nobel Lecture, Nadia Murad, Oslo, 10 december 2018, beschikbaar via: <https://www.nobelprize.org/prizes/peace/2018/murad/55705-nadia-murad-nobel-lecture-2/>.

¹⁸ Overigens kunnen ook sommige volwassenen tegen hun wil zijn meegenomen naar het strijdtoneel, zie bv. dit recente rapport over de Britse onderdanen: A. Purcell, ‘Most British women and children detained in North East Syria are trafficking victims’, *Reprieve*, 30 april 2021, beschikbaar via: <https://reprieve.org/uk/2021/04/30/most-british-women-and-children-detained-in-north-east-syria-are-trafficking-victims/>.

Margrite Kalverboer roept al jaren dat de kinderen teruggebracht moeten worden en dat de passiviteit van het kabinet in strijd is met het Kinderrechtenverdrag.¹⁹ Dit belangrijke punt is ook herhaald door een van de meest gezaghebbende stemmen in de context van mensenrechten en terrorismebestrijding, te weten Professor Fionnuala Ní Aoláin, de ‘UN Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism’. Zij zei hier het volgende over: “Returning children is a humanitarian and human rights imperative. The argument that children are not deserving of protection constitutes a moral failure by their home countries, particularly those who have ample resources.”²⁰

De moraliteit is genoemd. Het is inderdaad immoreel om de Koerden, die ook *ons* hebben geholpen door in de frontlinie te vechten tegen IS, niet te helpen als zij ons vragen om verantwoordelijkheid te nemen voor onze eigen burgers. Het is immoreel om weg te kijken en niets te doen, wetende dat deze Nederlandse kinderen, die hier niet zelf voor hebben gekozen, opgroeien in een hel – een ideale voedingsbodem voor rekrutering en radicalisme. Er is wel eens gezegd dat deze kinderen tikkende tijdbommen zijn. Het gevaar is echter dat we tikkende tijdbommen *aan het creëren zijn* als we nog langer wachten.²¹ Het is immoreel om vermeende terroristen niet te berechten als tevens wordt aangegeven dat we de Yezidi’s willen steunen in hun (terechte) strijd tegen straffeloosheid.²² Bovendien is het een motie van wantrouwen richting ons eigen justitieel apparaat, professionele hulpdiensten en de veiligheidsdiensten, die allemaal aangeven klaar te zijn voor repatriëring, begeleiding en waar nodig berechting.

4. Conclusie

De angst van politici dat er een terugkeerder betrokken zal zijn bij een aanslag is te begrijpen en ook niet uitgesloten. Maar deze notitie heeft aangegeven – als we voor nu enkel even kijken naar de veiligheidsaspecten – dat professionals die dagelijks bezig zijn met deze materie

¹⁹ De Kinderombudsman, ‘Nederlandse kinderen in kampen in Syrië: De overheid moet zijn verantwoordelijkheid nemen deze kinderen te beschermen’, Position Paper, 19 april 2018, beschikbaar via: <https://www.dekinderombudsman.nl/publicaties/position-paper-nederlandse-kinderen-in-kampen-in-syrie>.

²⁰ ‘Position of the Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism. Consultation meeting with Experts on the return of “Foreign Fighters” and their families to Europe’, Paris, 25 september 2019, beschikbaar via: <https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Terrorism/PositionSRreturnsFFsOct2019.pdf>.

²¹ Zie ook P. van den Dool, ‘Kinderen van Nederlandse IS-ouders zijn te helpen’, *NRC*, 27 oktober 2019, beschikbaar via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/10/27/kinderen-van-nederlandse-is-ouders-zijn-te-helpen-a3978220>.

²² Zie bv. ‘Speech by the Minister of Foreign Affairs of the Kingdom of the Netherlands, Stef Blok, at the ‘Accountability for atrocity crimes committed by Daesh’ flagship event, at UN Headquarters’, 27 september 2019, te raadplegen via: <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/toespraken/2019/09/26/toespraak-minister-blok-bij-%E2%80%98accountability-for-atrocity-crimes-committed-by-daesh%E2%80%99-flagship-event/Speech+by+MFA+Stef+Blok+Justice+after+ISIS.pdf>: “We need to send a strong signal to perpetrators. That they will not be allowed to get away with the atrocities they have committed. We need to achieve justice for the victims and their families. Accountability in other words. That’s what it’s all about.”

menen dat het beter is voor onze nationale veiligheid als de kinderen worden teruggehaald en dat, hoewel er zeker risico's verbonden zijn aan de terugkeer van de ouders, die risico's beter controleerbaar zijn. Politici zullen zeggen: wat moet ik zeggen tegen de ouders van iemand die omkomt bij een aanslag van een gerepatrieerde terugkeerder? Maar je kan ook de volgende vragen stellen: wat zullen deze zelfde politici zeggen tegen de ouders van iemand die omkomt bij een aanslag gepleegd door iemand die *ongemerkt* is teruggekeerd en, anders dan een teruggehaalde Syriëganger, niet is opgemerkt door de veiligheidsdiensten (welk risico veel groter is)? En wat zeggen deze politici tegen de Nederlandse kinderen in de kampen die buiten hun schuld om een vreselijk leven moeten leiden, alsmede tegen de Yezidi's en andere slachtoffergroepen die willen dat – middels berechting – de waarheid boven water komt? En wat zeggen ze ten slotte tegen hun eigen professionals die de politiek proberen te helpen verstandig (want: evidence-based) beleid aan te nemen maar naar wie niet wordt geluisterd omdat dat electoraal niet goed uitkomt?

Kortom, er zijn, in de woorden van het NRC commentaar van een paar dagen geleden, “veel goede redenen om de kop niet langer in het zand te steken.”²³

Dr. Christophe Paulussen

Senior onderzoeker T.M.C. Asser Instituut/Research fellow International Centre for Counter-Terrorism – The Hague (ICCT)

²³ NRC commentaar, ‘Er is slimmer beleid nodig voor de berechting van Nederlandse IS-gangers’, *NRC*, 12 juni 2021, beschikbaar via: <https://www.nrc.nl/nieuws/2021/06/12/er-is-slimmer-beleid-nodig-voor-de-berechting-van-nederlandse-is-gangers-a4047013>.